

Sygn. akt II CSK 38/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa Banku Zachodniego WBK Spółki Akcyjnej
z siedzibą w W.

przeciwko „H. T.” Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 czerwca 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 24 września 2009 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1a w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda kwotę 299754,42 (dwieście dziewięćdziesiąt dziewięć tysięcy siedemset pięćdziesiąt cztery 42/100) zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty, a także w punkcie 1b oraz w punkcie 2 i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w P. nakazem zapłaty z dnia 9 września 2008 r. zasądził od pozwanego H. T. sp. z o.o. w P. na rzecz powoda Banku Zachodniego WBK S.A. w W. kwotę 10.113.548,46 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty. Na skutek zarzutów pozwanego wyrokiem z dnia 26 maja 2009 r. uchylił nakaz zapłaty, umorzył postępowanie co do kwoty 415.633,99 zł z ustawowymi odsetkami, a w pozostałym zakresie oddalił powództwo. Z ustaleń wynika, że strony w dniu 27 lipca 2001 r. zawarły umowę o kredyt dewizowy inwestycyjny w dolarach amerykańskich, stanowiących równowartość 3.808.371,00 euro, w celu spłaty przez pozwanego zadłużenia z tytułu kredytu udzielonego mu przez Kredyt Bank PBI w marcu 1999 r. Powód zrealizował polecenie wypłaty na rzecz Kredyt Banku PBI w kwocie 3.808.371,00 euro (według kursu średniego NBP na dzień wypłaty była to równowartość 14.132.864,72 zł), którą to kwotę wierzyciel otrzymał w dniu 3 sierpnia 2001 r. Wobec niewykonywania zobowiązania przez pozwanego powód w dniu 5 listopada 2002 r. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny na kwotę 13.619.234,00 zł (przeliczoną na złotówki z dolarów amerykańskich, gdyż rachunek kredytowy był prowadzony w USD), obejmującą należność główną (w kwocie 13.479.668,21 zł) oraz odsetki (w kwocie 139.565,79 zł), a 17 lipca 2003 r. Sąd Rejonowy w P. opatrzył tytuł egzekucyjny klauzulą wykonalności. Na podstawie tego tytułu wykonawczego w dniu 14 października 2003 r. zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne, następnie zawieszono, toczy się bowiem proces o pozbawienie tego tytułu wykonalności. Umowa zawarta między stronami została prawomocnym wyrokiem uznana za nieważną. Pozwany uiszczył na rzecz powoda kwotę 2.833.868,46 zł jako spłatę kredytu stanowiącego przedmiot uznanej za nieważną umowy i kwotę tę powód potrącił ze swoją wierzytelnością skorygowaną ostatecznie do kwoty 12.849.506,54 zł. W piśmie z dnia 16 lutego 2009 r. powód dokonał kolejnego potrącenia.

Na skutek apelacji powoda Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 24 września 2009 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 9.697.914,47 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Podzielając

ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny uznał, że w dacie wyrokowania przez Sąd pierwszej instancji powód nie dysponował wykonalnym tytułem egzekucyjnym obejmującym dochodzone roszczenie, nie podzielił natomiast zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia.

Oceniając zakres wzbogacenia Sąd Apelacyjny wskazał, że powód spłacił zadłużenie pozwanego wobec Kredyt Banku PBI w kwocie 3.808.371,00 euro, zatem w takiej kwocie i w takiej walucie pozwany wzbogacił się kosztem powoda, wskutek czego po stronie pozwanego powstał obowiązek zapłaty tej kwoty na podstawie art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c. Wobec tego, że pozwany w wykonaniu nieważnej umowy kredytowej spełnił na rzecz powoda świadczenie w kwocie 2.939.399,50 zł, o taką kwotę zmniejszyło się jego wzbogacenie kosztem powoda, a ponadto powód zbył wierzytelność wobec pozwanego z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w wysokości 300.000,00 zł, zatem na dzień 12 czerwca 2008 r. roszczenie powoda było zasadne do kwoty 9.656.887,21zł. Wynikało to z odjęcia od kwoty 12.896.286,71 zł (stanowiącej równowartość 3.808.371,00 euro według średniego kursu NBP z dnia 12 czerwca 2008 r.) kwoty 2.939.399,50 zł oraz kwoty 300 000 zł. Powód żądał również zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 12 czerwca 2008 r. do 25 czerwca 2008 r., co, zdaniem Sądu Apelacyjnego, dało – przy oprocentowaniu wynoszącym 11,5 % w skali roku – 88.234,82 zł (za 21 albo 29 dni opóźnienia). Ostatecznie zatem roszczenie było, zdaniem tego Sądu, zasadne do kwoty 9.745.122,03 zł (9.656.887,21 zł + 88.234,82 zł), jednakże skoro w apelacji powód żądał zasądzenia kwoty 9.697.914,47 zł, tj. kwoty mniejszej, to uwzględnił roszczenie w tej wysokości wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwany wniósł od tego wyroku skargę kasacyjną, opierając ją na obydwu podstawach uregulowanych w art. 398³ § 1 k.p.c., zaskarżając wyrok w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda kwotę przewyższającą 9.398.160,05 zł wraz z odsetkami od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty, tj. w części zasądzającej od pozwanego na rzecz powoda kwotę w wysokości 299.754,42 zł wraz z odsetkami od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty.

W ramach pierwszej podstawy skargi kasacyjnej skarżący zarzucił:

naruszenie art. 60, 56, art. 65 § 1 i 2 oraz art. 405 i 410 k.c. przez błędną wykładnię oświadczeń z dnia 23 czerwca 2008 r. i 16 lutego 2009 r. i uznanie, że pozwany uregulował w wykonaniu nieważnej umowy o dewizowy kredyt inwestycyjny z dnia 27 lipca 2001 r. jedynie kwotę 2.939.399,50 zł, a nie kwotę 3.239.399,50 zł, ewentualnie naruszenie tego przepisu poprzez jego niezastosowanie oraz przyjęcie, iż roszczenie powoda zasadne jest co do kwoty 9.656.887,21 zł w zakresie należności głównej, tj. kwoty przewyższającej wzbogacenie pozwanego kosztem powoda; naruszenie art. 481 § 1 i art. 482 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, iż skoro powód zasadnie domaga się odsetek ustawowych za opóźnienie za okres od dnia 12 czerwca 2008 r. do 25 czerwca 2008 r., to odsetki należą się za 29 lub 21 dni, a nie za 14 dni, które stanowią rzeczywisty czas opóźnienia.

W ramach drugiej podstawy skargi kasacyjnej zarzucił naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 oraz art. 227 i 228 § 1 i 2 k.p.c.

W konkluzji wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i jego zmianę poprzez oddalenie powództwa ponad kwotę 9.398.160,05 zł oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadne są częściowo zarzuty podniesione w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, ustalony bowiem w sprawie stan faktyczny nie daje pełnej podstawy do kontroli trafności zarzutów naruszenia prawa materialnego. Stan faktyczny ustalony w sprawie wiąże Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c., jednak tylko wtedy, gdy w skardze kasacyjnej nie zawarto zarzutów naruszenia reguł proceduralnych prowadzących do ustalenia tego stanu, albo gdy okazały się one chybione.

Podzielić należy zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Przepis ten dotyczy wymagań, jakim powinno odpowiadać uzasadnienie wyroku, które, jakkolwiek sporządzane jest po ogłoszeniu wyroku, powinno odzwierciedlać tok postępowania prowadzącego do jego wydania, naruszenie zatem tego przepisu może stanowić podstawę skargi kasacyjnej. Trafnie zarzucał skarżący, że

uzasadnienie zaskarżonego wyroku wymaganiom określonym we wskazanym przepisie nie odpowiada, nie pozwala bowiem ocenić, w jaki sposób dokonane zostały ustalenia faktyczne w dwóch istotnych kwestiach. Pierwsza dotyczy ustalenia okresu opóźnienia w spełnieniu świadczenia, za jaki naliczone zostały skapitalizowane odsetki. Sąd Apelacyjny wskazał, że zasądził te odsetki za okres, za jaki domagał się tego skarżący, a więc za okres od 12 czerwca 2008 r. do 25 czerwca 2008 r., tj. za 29 dni, przy czym w tym samym zdaniu uzasadnienia wskazał też inną liczbę dni, tj. 21, nie wiadomo zatem, ile dni opóźnienia uwzględnił dla wyliczenia wysokości kapitalizowanych odsetek. Tymczasem, jak wynika z prostego rachunku, okres od 12 do 25 czerwca obejmuje 13 dni (skarżący wskazał 14 dni), gdyby zatem uwzględnić taki okres, to zasądzona tytułem skapitalizowanych odsetek kwota byłaby inna.

Druga kwestia dotyczy ustalenia, jaka kwota uległa potrąceniu z wierzytelnością powoda. Sąd Apelacyjny wskazał, że podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji. Sąd ten jednak ustalił, że powód dwukrotnie złożył pozwanemu oświadczenie o potrąceniu: w piśmie z dnia 23 czerwca 2008 r. – oświadczenie to dotyczyło kwoty 2.833.868,46 zł uiszczonej tytułem spłaty kredytu w wykonaniu nieważnej umowy, oraz w piśmie z dnia 16 lutego 2009 r., przy czym nie ustalono, jakiej kwoty dotyczyło. Sąd Apelacyjny tymczasem ustalił, że potrącenie dotyczyło kwoty 2.939.399,50 zł, dokonał zatem ustaleń nieco odmiennych, nie wskazując, na jakich dowodach się oparł. Brak w tej sytuacji możliwości weryfikacji zarzutów skarżącego, że potrącenie dokonane zostało dwukrotnie, w łącznej kwocie 3.239.399,50 zł i o taką właśnie kwotę, oraz o kwotę 300.000 zł (stanowiącą, zgodnie z ustaleniem Sądu drugiej instancji, wartość zbytej wierzytelności) należało obniżyć dochodzoną przez powoda należność.

Za nietrafny należy natomiast uznać zarzut naruszenia art. 321 k.p.c., wbrew bowiem twierdzeniom skarżącego Sąd Apelacyjny nie zasądził skapitalizowanych odsetek od kwoty 9.656.887,21 zł (kwota ta mieści w sobie należność główną i skapitalizowane odsetki), ale odsetki za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu, żądanie to było zaś objęte pozwem. Podobnie, zarzut naruszenia art. 227 i 228 k.p.c. nie zasługuje na uwzględnienie. Pierwszy z nich dotyczy przedmiotu dowodu, adresowany jest do stron i już z tego tylko względu nie mógł go naruszyć Sąd

Apelacyjny. Drugi dotyczy faktów powszechnie znanych, z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie wynika zaś, by Sąd odwoływał się do takich faktów i na ich podstawie dokonywał ustaleń.

Gdy chodzi o zarzuty podniesione w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej należy zwrócić uwagę, że uchylają się spod oceny Sądu Najwyższego wobec wskazanych wyżej uchybień natury proceduralnej. Wymaga jednak podkreślenia, że uzasadniane są w istocie nie tyle argumentami natury jurydycznej, ile odwołaniem się do stanu faktycznego uznawanego przez skarżącego za prawidłowy, a taki sposób argumentacji z reguły nie prowadzi do uznania ich za zasadne.

Ostatecznie jednak skarga kasacyjna podlegała uwzględnieniu, a wyrok należało uchylić w zaskarżonej części, zatem w części, w jakiej Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził od skarżącego na rzecz powoda kwotę przewyższającą 9.398.160,05 zł, tj. w jakiej zasądził kwotę 299.754,42 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1 sierpnia 2008 r. do dnia zapłaty oraz w części orzekającej o kosztach procesu i w tym zakresie przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.